

GODINA 3, BROJ 3 (2024)

**ISSN 2831-0667
COBISS.RS-ID 141938689
ISBN 978-99976-068-1-5**

**III NAUČNI SKUP „BALKAN NA JAHORINI 2024“
„PARTNERSTVO NA PUTU KA EFEKTIVNOM
OBRAZOVANJU “
Zbornik radova**

**III SCIENTIFIC MEETING "BALKAN ON JAHORINA 2024"
"PARTNERSHIP ON THE ROAD TO EFFECTIVE
EDUCATION"
Proceedings papers**

Visoka škola za uslužni biznis
Istočno Sarajevo - Sokolac
The College of Service Business
Sokolac - East Sarajevo

Jahorina, 20. i 21. septembar 2024.
Zbornik radova III naučnog skupa
„Balkan na Jahorini 2024“

„PARTNERSTVO NA PUTU KA EFEKTIVNOM OBRAZOVANJU“
20. i 21. septembar 2024. godine, Jahorina
u organizaciji Visoke škole za uslužni biznis
Sokolac – Istočno Sarajevo

Izdavač:

Visoka škola za uslužni biznis
Sokolac – Istočno Sarajevo
Cara Lazara bb, 71350 Sokolac - Istočno Sarajevo
Web: <https://vub.edu.ba>

Za izdavača:

Doc. dr Ognjen Bakmaz

Urednik:

Doc. dr Ognjen Bakmaz

Štampa:

Print Shop doo, Istočno Sarajevo

Za štampariju:

Zoran Miović

Tiraž:

100

ISBN

978-99976-068-1-5

COBISS.RS-ID

141938689

Jahorina, September 20th and 21st, 2024
Proceedings papers of III scientific meeting
"Balkan at Jahorina 2024"

“PARTNERSHIP ON THE ROAD TO EFFECTIVE EDUCATION”
September 20th & 21st, 2024, Jahorina
in organization of The College of Service Business
Sokolac - East Sarajevo

Publisher:

The College of Service Business
Sokolac – East Sarajevo
Cara Lazara bb, 71350 Sokolac - East Sarajevo
Web: <https://vub.edu.ba>

For the Publisher:

Ognjen Bakmaz, PhD, Associate Professor

Editor:

Ognjen Bakmaz, PhD, Associate Professor

Print:

Print Shop Ltd., East Sarajevo

For the Print:

Zoran Miović

Circulation:

100

ISBN

978-99976-068-1-5

COBISS.RS-ID

141938689

Naučni odbor:

PROF. DR ZORAN MILOŠEVIĆ

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo - Sokolac

DOC. DR OGNJEN BAKMAZ

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo - Sokolac

PROF. DR DRAGAN TEŠANOVIĆ

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo - Sokolac

PROF. DR NENAD MARKOVIĆ

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo - Sokolac

PROF. DR DRAGAN VUKASOVIĆ

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo - Sokolac

PROF. DR MILAN POČUČA

Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu

DR MILOŠ PAVLOVIĆ

Beogradska akademija poslovnih i umetničkih strukovnih studija, Beograd

DOC. DR IRENA PETRUŠIĆ

Fakultet za menadžment, Herceg Novi, Univerzitet Adriatic

PROF. DR DARKO GOLIC

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo - Sokolac

PROF. DR SANJA ŠKORIĆ

Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu

PROF. DR JELENA MATIJAŠEVIĆ

Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Univerzitet Privredna akademija
u Novom Sadu

PROF. DR MIROSLAV DODEROVIĆ

Filozofski fakultet, Univerzitet Crne Gore

PROF. DR MIROSLAV MILOSAVLJEVIĆ

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo – Sokolac

PROF. DR MLADEN IVIĆ

Univerzitet za poslovni inženjering i menadžment Banja Luka

PROF. DR JOKO DRAGOJLOVIĆ

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo – Sokolac

PROF. DR ACO BOBIĆ

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo - Sokolac

DOC . DR BILJANA BJELICA

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo – Sokolac

DOC. DR DRAŽEN ERKIĆ

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo - Sokolac

DOC. DR MARKO MILOŠEVIĆ

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo - Sokolac

PROF. DR SANJA LONČAR

Visoka poslovna škola strukovnih studija, Novi Sad

DOC. DR JELENA MILOSAVLJEVIĆ NIKOV

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo - Sokolac

DR ISIDORA MILOŠEVIĆ

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo - Sokolac

ORGANIZACIONI ODBOR:

- PROF. DR JOKO DRAGOJLOVIĆ – predsednik Organizacionog odbora
- PROF. DR DARKO GOLIĆ
- DOC. DR MARKO MILOŠEVIĆ
- DOC. DR DRAŽEN ERKIĆ
- DR ISIDORA MILOŠEVIĆ
- MSc ALEN KAMIŠ
- MSR ANJA KOPRIVICA

Sekretar:

MSR ANJA KOPRIVICA, asistent

Scientific Board:

Prof. ZORAN MILOŠEVIĆ, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Asst. Prof. OGNJEN BAKMAZ, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Prof. DRAGAN TEŠANOVIĆ, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Prof. NENAD MARKOVIĆ, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Prof. DRAGAN VUKASOVIĆ, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Prof. MILAN POČUČA, PhD

Faculty of Law for Commerce and Judiciary, University of Business Academy in Novi Sad

MILOŠ PAVLOVIĆ, PhD

Belgrade Academy of Business and Art Vocational Studies, Belgrade

Asst. Prof. IRENA PETRUSIĆ, PhD

Faculty of Management, Herceg Novi, Adriatic University

Prof. DARKO GOLIC, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Prof. SANJA ŠKORIĆ, PhD

Faculty of Law for Commerce and Judiciary, University of Business Academy in Novi Sad

Prof. JELENA MATIJAŠEVIĆ, PhD

Faculty of Law for Commerce and Judiciary, University of Business Academy in Novi Sad

Prof. MIROSLAV DODEROVIĆ, PhD

Faculty of Philosophy, University of Montenegro

Prof. MIROSLAV MILOSAVLJEVIĆ, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Prof. MLADEN IVIĆ, PhD

University of Business Engineering and Management Banja Luka

Prof. JOKO DRAGOJLOVIĆ, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Prof. ACO BOBIĆ, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Asst. Prof. BILJANA BJELICA, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Asst. Prof. DRAŽAN ERKIĆ, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Asst. Prof. MARKO MILOSEVIC, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Prof. SANJA LONČAR, PhD

Business School of Vocational Studies, Novi Sad

Asst. Prof. JELENA MILOSAVLJEVIĆ NIKOV, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

ISIDORA MILOSEVIC, PhD

College of Service Business East Sarajevo - Sokolac

Organizing Committee:

- **PROF. JOKO DRAGOJLOVIĆ, PhD** – Chairman of the Organizing Committee
- **PROF. DARKO GOLIC, PhD**
- **ASST. PROF. DR MARKO MILOSEVIC, PhD**
- **ASST. PROF. DRAŽEN ERKIĆ, PhD**
- **ISIDORA MILOSEVIC, PhD**
- **ALLEN KAMIŠ, MSc**
- **ANJA KOPRIVICA, MSc**

Secretary:

ANJA KOPRIVICA, MSc, Assistant

Prof. dr Jelena Matijašević

Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu

Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu

e-mail: jelena@pravni-fakultet.info

Prof. dr Joko Dragojlović

Visoka škola za uslužni biznis Istočno Sarajevo – Sokolac

e-mail: joko@vub.edu.ba

Msr Anja Koprivica, asistent

Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu

Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu

e-mail: anja.koprivica@pravni-fakultet.info

**ZNAČAJ UZAJAMNE SARADNJE NAUKE I VISOKOG
OBRAZOVANJA - ZAKONSKI I STRATEGIJSKI PRISTUP U
REPUBLICI SRBIJI**

Apstrakt:

Razvojem savremenog društva stvaraju se pretpostavke za svestraniji razvoj i unapređenje obrazovanja, kulture, saradnje i partnerstva u svim aspektima života i rada, kvaliteta i integracijskog odnosa. Partnerstvo je koncept koje je svoju primenu svakako pronašlo i u oblasti obrazovanja uopšte, kao i u oblasti visokog obrazovanja. Koncept partnerstva u (visokom) obrazovanju nije pitanje isključivo zahteva, pojedinačnih potreba, stremljenja ili forme, već je to pitanje kontinuiranog procesa izgrađivanja odnosa kroz praksu zajedničkog delovanja. Na nivou Evropske unije već godinama se neguje trend uzajamne podrške i saradnje nauke i (visokog) obrazovanja uz stav da

ovakva partnerstva predstavljaju najmoćniji mehanizam za stvaranje inovacija, kao i celokupni održivi rast kako na nivou Evropske unije, tako i na nacionalnom nivou pojedinačnih država. Zakonom o nauci i istraživanjima Republike Srbije opredeljeno je da su nauka i istraživanje kao delatnosti od posebnog značaja za sveukupni razvoj Republike Srbije, zasnovani na znanju, iskustvu i veštinama, zajedno sa visokim obrazovanjem pokretač privrednog i ukupnog društvenog razvoja. Nauka i istraživanja u Republici Srbiji deo su međunarodnog naučnog, obrazovnog, kulturnog i umetničkog prostora. U Strategiji naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2021. do 2025. godine „Moć znanja” istaknuto je da je nauka važna komponenta razvoja Republike Srbije, jednako kao i bilo kog drugog društva. Na moći nauke da stvori, proširi i primeni znanje počivaju tehnološki napredak, zdravlje, bezbednost, obrazovanje i nacionalni identitet, što određuje ukupni kvalitet života građana. U radu je učinjen kraći osvrt na koncept partnerstva u obrazovanju kao vrednosne kategorije i kao modela odnosa koji podstiče uzajamnu saradnju i zajedničko ostvarenje ciljeva, a potom su analizirane odredbe Zakona o nauci i istraživanjima i Strategije naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2021. do 2025. godine „Moć znanja” u delu koji se tiče međusobnog odnosa i značaja uzajamne podrške nauke i visokog obrazovanja u Srbiji.

Ključne reči: nauka, visoko obrazovanje, partnerstvo, Zakon o nauci i istraživanjima, Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2021. do 2025. godine „Moć znanja”

UVOD

Razvojem savremenog društva stvaraju se pretpostavke za svestraniji razvoj i unapređenje obrazovanja, kulture, saradnje i partnerstva u svim aspektima života i rada, kvaliteta i integracijskog odnosa. Globalizacija kao univerzalni proces integracija i promena na međunarodnom nivou, ekspanzivan razvoj informaciono - komunikacionih tehnologija koji je doveo do pojave fenomena digitalne revolucije, odnosno treće industrijske revolucije, te razvoj i aktivna promocija doktrine ljudskih prava koja je uslovlila uvažavanje i primenu savremenih vrednosti društvenog funkcionisanja (kao što su na primer participacija, poštovanje različitosti, saradnja i partnerstvo) suočili su oblast obrazovanja (naročito visokog obrazovanja) i sve učesnike u obrazovnom procesu sa nizom izazova koji su suštinski povezani sa kontinuiranim informatičkim razvojem a samim tim i zahtevima u pogledu znanja, spremnosti i opremljenosti, zatim sa količinom novih informacija i brzinom njihovog protoka, zatim sa potrebom uvođenja novih veština i kompetencija, potreba i interesovanja sadašnjih i budućih generacija, kao i sa neskladom raspoloživih mogućnosti u razvoju obrazovanja u odnosu na mogućnost uvođenja poželjnih, čak i nužnih promena koje bi unapredile sistem obrazovanja na svim nivoima u skladu sa savremenim zahtevima i tendencijama.

U literaturi se često navodi da brzina razvoja informaciono - komunikacionih tehnologija skopčana sa globalizacijom nosi sa sobom niz pozitivnih promena, ali da je istovremeno skopčana i sa brojnim rizicima. Na primer, autori ističu da „danas, ipak, globalni procesi sve više dobijaju sveobuhvatni, svetski karakter, pored svih geografskih,

nacionalnih, rasnih, religijskih i blokovskih korena¹, te da globalizacija u prvom redu važi za komunikacije jer je primena informacije danas svetski proces, mada ima pozitivne implikacije i u nauci, ističući njenu univerzalnu prirodu, pošto počiva na iskustvu i znanju čovečanstva i služi svim ljudima i narodima.²

Načelno, imajući u vidu brojne izazove sa kojima se visoko obrazovanje u Srbiji danas suočava (među kojima naročito treba naglasiti ulogu i mesto visokog obrazovanja u društvu, kvalitet i internacionalizaciju kao nerazdvojnu komponentu), mogu se opredeliti ciljevi visokog obrazovanja su koji se prevashodno odnose na: „čuvanje, prenošenje, razvoj i stvaranje znanja kroz nastavu, naučni, istraživački i umetnički rad; razvijanje težnje ka obrazovanju i autonomiji ličnosti; unapređenje naučnoistraživačkog i umetničkog rada; pružanje mogućnosti sticanja visokog obrazovanja tokom čitavog života; razvijanje međunarodne saradnje u sticanju i unapređivanju znanja i promovisanju akademske mobilnosti“.³

Zakonom o nauci i istraživanjima Republike Srbije opredeljeno je da su „nauka i istraživanje kao delatnosti od posebnog značaja za sveukupni razvoj Republike Srbije, zasnovani na znanju, iskustvu i veštinama, zajedno sa visokim obrazovanjem pokretač privrednog i ukupnog društvenog razvoja. Nauka i istraživanja u Republici Srbiji deo

¹ Džunić, M. (2003). Globalizacija – tekući trendovi, faktori integracije, šanse i rizici, *Ekonomске teme*, vol. 41, br. 2, 99-105, str. 100.

² Atlagić, M. (2010). Proces globalizacije i osnovne karakteristike srpskog narodnog karaktera, *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Prištini*, br. 40, 201-208, str. 204.

³ Šormaz, G. (2018). Implementacija menadžmenta u obrazovanju kao ključni faktor razvoja i efikasnosti obrazovnih institucija, doktorska disertacija, Univerzitet Privredna akademija, Fakultet za ekonomiju i inženjerski menadžment, Novi Sad, str. 51.

su međunarodnog naučnog, obrazovnog, kulturnog i umetničkog prostora“.⁴

U Strategiji naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2021. do 2025. godine „Moć znanja” istaknuto je da je „nauka važna komponenta razvoja Republike Srbije, jednako kao i bilo kog drugog društva. Na moći nauke da stvori, proširi i primeni znanje počivaju tehnološki napredak, zdravlje, bezbednost, obrazovanje i nacionalni identitet, što određuje ukupni kvalitet života građana. U XXI veku je potreba za vrhunskom naukom još izraženija, jer se dalji razvoj privrede i društva sve više zasniva na znanju kao ključnom resursu, dok se uvećava broj društvenih izazova koji se mogu rešiti samo novim znanjem“.⁵

U nastavku će biti učinjen kraći osvrt na koncept partnerstva u obrazovanju kao vrednosne kategorije i kao modela odnosa koji podstiče uzajamnu saradnju i zajedničko ostvarenje ciljeva, a potom će biti analizirane odredbe Zakona o nauci i istraživanjima i Strategije naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2021. do 2025. godine „Moć znanja” u delu koji se tiče međusobnog odnosa i značaja uzajamne podrške nauke i visokog obrazovanja u Srbiji.

KONCEPT PARTNERSTVA U (VISOKOM) OBRAZOVANJU I ZNAČAJ SARADNJE NAUKE I VISOKOG OBRAZOVANJA

Kada se pomene reč partnerstvo, jedna od prvih asocijacija je zajedničko kooperativno delovanje dve ili više strana u ostvarenju nekih

⁴ Zakon o nauci i istraživanjima ("Sl. glasnik RS", br. 49/2019), član 2

⁵ Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2021. do 2025. godine „Moć znanja” ("Sl. glasnik RS", br. 10/2021), str. 4

zajedničkih ciljeva, interesa ili potreba, pri čemu su u osnovi i u skladu sa dogovorom učesnika u partnerskom odnosu podeljeni i napori, odgovornosti, resursi i rizici.

U stranoj literaturi se navodi da je partnerstvo zapravo jedan „reciprocitet – deljenje (iako ne jednake) moći, odgovornost, razmena koja počinje slušanjem drugog, dijalogom i uzajamnim davanjem i uzimanjem, zajednički ciljevi zasnovani na zajedničkim vrednostima, prepoznavanje razlika i saglasnost za zajedničke aktivnosti u pravcu zajedničkog cilja“.⁶ Takođe, ističe se i da partnerstvo karakterišu: „zajednički ciljevi i koristi, odnos poverenja, otvorena komunikacija, podržavajući odnosi, zajedničko odlučivanje, efektivno liderstvo“.⁷

Partnerstvo je koncept koje je svoju primenu svakako pronašlo i u oblasti obrazovanja uopšte, kao i u oblasti visokog obrazovanja.

Koncept partnerstva je „ideal ili model odnosa baziran na pretpostavci da različiti akteri povezuju i udružuju svoje snage i resurse u donošenju odluka i preduzimanju aktivnosti u pravcu zajedničkog cilja, a to je kreiranje optimalnih uslova za obrazovanje, učenje i razvoj. Partnerstvo se određuje kao forma ili struktura odnosa koja podrazumeva odnos među jednakima koji su se saglasili oko zajedničkih ciljeva, zajednički odredili svoje uloge i imaju jednako distribuirani autoritet u donošenju odluka“.⁸

Model partnerstva kao forme odnosa „među različitim sistemima danas je veoma prisutan u sferi obrazovanja pa se govori o partnerstvu

⁶ Bastiani, J. (2003). *Materials for schools: Involving parents, raising achievement*, Department for Education and Skills (DFES), United Kingdom.

⁷ McCullum, P. (2000). Six points of a partnership. *Journal of Staff Development*, vol. 21, no. 2, 39.

⁸ Pavlović Breneselović, D. (2010). Partnerstvo u obrazovanju, *Andragoške studije*, br. 2, 123-138, str. 125.

različitih obrazovnih institucija (npr. škole/vrtića i univerziteta), partnerstvu sa različitim subjektima zajednice (partnerstvo škole/vrtića sa porodicom, poslovnim organizacijama, nevladinim organizacijama; partnerstvo istraživačkih institucija sa nosiocima obrazovne politike), partnerstvu obrazovnih institucija na nivou lokalne zajednice ili šire (na primer partnerstvo različitih univerziteta u realizaciji studijskih programa). Isto tako, partnerstvo se razmatra kao kvalitet odnosa koji se uspostavlja između različitih aktera u obrazovanju, pa se govori o partnerskom odnosu u nastavi, u procesu učenja, među zaposlenima“.⁹

U kontekstu promocije partnerstva uopšte, te partnerstva u obrazovanju i visokom obrazovanju, kao vrednosti čije se prednosti nedvosmisleno ističu, valja reći i to da su brojne organizacije, udruženja i autoriteti koji su razmatrali problematiku znanja, veština i kompetencija neophodnih za život i rad u savremenom društvu. Prema Evropskom Referentnom Okviru, „kompetencije se definišu kao kombinacija znanja, veština i stavova koji odgovaraju kontekstu. Ključne kompetencije su one koje su svim pojedincima neophodne za lični uspeh i razvoj, aktivno učestvovanje u društvu, socijalnu inkluziju i zaposlenje. Referentni Okvir zadaje osam ključnih kompetencija: komunikacija na maternjem jeziku; komunikacija na stranim jezicima; matematička kompetencija i osnovne kompetencije u nauci i tehnologiji; digitalna kompetencija; učenje kako se uči; socijalne i građanske kompetencije; smisao za inicijativu i preduzetništvo; kulturna svest i izražavanje“.¹⁰

⁹ Ibid, str. 125-126.

¹⁰ Senić Ružić, M. (2015). Upotreba informaciono-komunikacionih tehnologija u obrazovanju – jedan od mogućih odgovora na obrazovne potrebe XXI veka. U: *Istraživanja i razvoj kvaliteta obrazovanja u Srbiji – stanje, izazovi i perspektive* (ur. Emina Hebib, Biljana Bodroški Spariosu, Aleksandra Ilić Rajković), Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Institut za pedagogiju i andragogiju, Beograd, 123-137,

Značaj uzajamne saradnje nauke i visokog obrazovanja, te uključivanja univerziteta u istraživački proces „predstavlja predmet istraživanja i debata veoma dugo, od osnivanja istraživačkih univerziteta u 19. veku. Neki teoretičari i danas smatraju da posvećivanje istraživanju pre svega šteti univerzitetima jer ih odvlači od osnovnog posla, odnosno obrazovanja (u smislu prenošenja već postojećeg znanja) i na taj način negativno utiče na obrazovanje studenata. Sa druge strane ima istraživača koji smatraju da je uključenost u istraživanje od strane predavača od ključnog značaja za kvalitet obrazovnog procesa bez obzira na stil i način prenošenja znanja od nosno predavanja“.¹¹ Bez obzira na različitost u pristupima, „kvalitet obrazovanja koji univerziteti pružaju još uvek se meri rangiranjem univerziteta na osnovu broja objavljenih radova nastavnika - istraživača, broja licenciranih patenata itd.“¹²

Treba reći i to da visoko obrazovanje, u sudejstvu sa istraživanjem i razvojem, ima „suštinsku ulogu u ličnom razvoju i privrednom rastu jer obezbeđuje kvalifikovane kadrove. Istovremeno, ono implicira potrebu za kreiranjem novih poslova“.¹³ Naime, u tekstu „*Investment in Human Beings* objavljenom 1962. godine, nobelovac

str. 127. Vidi i: European Commission (2007). Key Competences for Lifelong Learning: European Reference Framework. European Commission (2012). Digital Competence in Practice: An Analysis of Frameworks. JRC Technical Reports.

¹¹ Kaluđerović, J. (2013). Koliko je važno istraživanje u obrazovnom procesu. U: *Obrazovanje i razvoj* (ur. Veselin Vukotić, Danilo Šuković, Mirjana Rašević, Slobodan Maksimović, Vladimir Goati), Centar za ekonomska istraživanja Instituta društvenih nauka, Beograd, 95-103, str. 95-96. Vidi i: Pocklington, T., Tupper, A. (2002). *No Places to Learn: Why universities aren't working*. Vancouver: University of British Columbia Press. Vidi i: Lee, R. (2004) Research and teaching: making – or breaking – the links, *Planet*, no. 12, pp. 9-10.

¹² Ibid., str. 98.

¹³ Madžar, L. (2013). Politika visokog obrazovanja u Evropskoj uniji - preporuke za Srbiju. U: *Obrazovanje i razvoj* (ur. Veselin Vukotić, Danilo Šuković, Mirjana Rašević, Slobodan Maksimović, Vladimir Goati), Centar za ekonomska istraživanja Instituta društvenih nauka, Beograd, 133-141, str. 137.

Teodor Šulc (*Theodore Schultz*) skreće pažnju na kvalitativnu dimenziju faktora rad i među prvima uvodi pojam „ljudski kapital“ koji definiše kao - veštinu, znanje i sve sposobnosti koje omogućavaju da se poveća produktivnost ljudskog rada. Tehnički progres koji je dotle tretiran kao egzogena veličina, neka vrsta „poklona s neba“ u ovim teorijama se koncipira kao rezultat inovacija koje su delo istraživača pri čemu su istraživanja rezultat ulaganja u ljudski kapital, pre svega u obrazovanje. Time tehnički progres postaje endogena varijabla a kao objašnjenje ekonomskog razvoja uspostavlja se sledeći uzročno posledični niz: obrazovanje – naučno otkriće – inovacija – tehnički progres – razvoj¹⁴.

Evropska komisija je, u septembru 2011. godine, usvojila Agendu o modernizaciji evropskog sistema višeg obrazovanja sa ciljem da podrži neophodne reforme u članicama Unije. Agendom se ističu najznačajnija područja u kojima bi trebalo sprovesti reforme. Na trećem mestu predviđena je potreba unapređenja kvaliteta i značaja saradnje nastavnog i istraživačkog iskustva, prenošenje znanja i kreiranje ključnih veština neophodnih za postizanje uspeha u visokostručnim i zahtevnim zanimanjima.¹⁵

¹⁴ Bujišić, B. (2013). Obrazovanje, ljudski capital i razvoj. U: *Obrazovanje i razvoj* (ur. Veselin Vukotić, Danilo Šuković, Mirjana Rašević, Slobodan Maksimović, Vladimir Goati), Centar za ekonomska istraživanja Instituta društvenih nauka, Beograd, 104-109, str. 105.

¹⁵ Madžar, L. (2013), op. cit., str. 138.

ZAKONSKI I STRATEGIJSKI PRISTUP ISTICANJU ZNAČAJA UZAJAMNE SARADNJE NAUKE I VISOKOG OBRAZOVANJA U REPUBLICI SRBIJI

Na početku rada već su pomenute odredbe člana 2 Zakona o nauci i istraživanjima u kojima se ističe da su nauka i istraživanje kao delatnost od posebnog značaja za sveukupni razvoj Republike Srbije, zasnovani na znanju, iskustvu i veštinama, zajedno sa visokim obrazovanjem pokretači privrednog i ukupnog društvenog razvoja.¹⁶

Članom 3 opredeljeno je da su nauka i istraživanje sistematski stvaralački rad koji se preduzima radi stvaranja novih znanja, s ciljem podizanja opšteg civilizacijskog nivoa društva i korišćenja tih znanja u svim oblastima društvenog razvoja,¹⁷ dok je u stavu 4 peopisano da se nauka i istraživanje zasnivaju na sledećim načelima: 1) slobodi i autonomiji naučnog i istraživačkog rada; 2) javnosti naučnog i istraživačkog rada i rezultata tog rada, u skladu sa zakonom; 3) naučnoj i stručnoj kritici; 4) poštovanju standarda nauke i struke; 5) primeni međunarodnih standarda i kriterijuma u vrednovanju kvaliteta naučnog i istraživačkog rada u svakoj oblasti posebno, u odnosu na njenu specifičnost; 6) konkurentnosti i izvrsnosti naučnih programa i projekata; 7) etike naučnog i istraživačkog rada, u skladu sa principima dobre naučne prakse; 8) rodne ravnopravnosti u nauci i istraživanjima, kao i u organima odlučivanja; 9) povezanosti sa sistemom obrazovanja a posebno sa sistemom visokog obrazovanja; 10) otvorenosti za međunarodnu naučnu i tehnološku saradnju; 11) sprovođenja

¹⁶ Zakon o nauci i istraživanjima, op, cit., *član 2*

¹⁷ Ibid., *član 3*

istraživačkog rada u skladu sa principima otvorene nauke; 12) brige za održivi razvoj i zaštitu životne sredine; 13) originalnosti i autentičnosti.¹⁸

Zakonom je uređeno i to da se u cilju povećanja kvaliteta i vidljivosti naučnog rada, istraživanja sprovede u skladu sa principima otvorene nauke, uz optimalno korišćenje naučnoistraživačke infrastrukture. Princip otvorene nauke i otvoreni pristup naučnim publikacijama i primarnim podacima zasniva se na preporukama Evropske komisije i međunarodne dobre prakse.¹⁹

Takođe, Zakonom su uređeni i ciljevi realizacije naučnoistraživačke delatnosti, koji obuhvataju: 1) stvaranje novih znanja radi podsticanja društvenog, tehnološkog, kulturnog, umetničkog i ekonomskog razvoja, povećanja društvenog proizvoda i podizanja standarda građana i kvaliteta života; 2) očuvanje i unapređenje opšteg fonda znanja, kao uslova za razumevanje, jačanje i doprinos svetskim razvojnim procesima; 3) unapređenje ukupnih naučnoistraživačkih kapaciteta (ljudskih resursa i institucija); 4) podizanje opšteg nivoa tehnologija u privredi i obezbeđivanje konkurentnosti roba i usluga na domaćem i svetskom tržištu; 5) jačanje međunarodne naučne saradnje i doprinos u regionalnom, evropskom i globalnom istraživačkom prostoru; 6) podrška stvaranju inovacija za privredu, transferu tehnologija i jačanju inženjerskih kapaciteta sa ciljem stvaranja komparativnih prednosti na globalnom tržištu i promocija preduzetništva; 7) unapređenje i širenje kulturnog i umetničkog ambijenta i stvaralačkog obrazovanja, sa ciljem očuvanja i afirmacije nacionalnog identiteta kao dela civilizacijske baštine; 8) sistemsko podsticanje saradnje između institucija, kao i

¹⁸ Ibid., član 4

¹⁹ Ibid., član 6

mobilnosti istraživača, odnosno istraživačkog i administrativnog osoblja u okviru srpskog, regionalnog, evropskog i globalnog istraživačkog prostora.²⁰

Radi sprovođenja navedenih ciljeva, Zakonom o nauci i istraživanjima propisane su i obaveze naučnoistraživačke organizacije, koje su taksativno navedene u članu 9, dok je članom 10 Zakona uređeno je da je radi planiranja i ostvarivanja dugoročnih strateških ciljeva, prioriteta i pravaca naučnog i tehnološkog razvoja, Vlada Republike Srbije donela Strategiju naučnog i tehnološkog razvoja za period od 2021. do 2025. godine pod motom „Moć znanja” (u daljem tekstu: Strategija) koja prepoznaje znanje i nauku kao temelj budućeg ekonomskog napretka i razvoja obrazovanja.²¹

Strategija identifikuje korake i donosi mere koje će na dobrobit svih građana Republike Srbije ojačati naučnoistraživački i inovacioni sistem, ali i druge aktere koji proizvode, šire i primenjuju znanje u sektorima obrazovanja, privrede i medija.²²

Primenom ove Strategije građani Republike Srbije mogu da očekuju bolji kvalitet života kroz naučni i tehnološki napredak na poljima zdravlja, bezbednosti, obrazovanja i očuvanja nacionalnog identiteta. U skladu sa zadatim pravnim okvirom, a prema stanju nauke u Republici Srbiji, Strategija definiše željeno stanje, odnosno viziju razvoja za period 2021-2025. godina koja obuhvata:

- snažne naučno-istraživačke institucije prepoznatljive na regionalnom i evropskom nivou sposobne da samostalno rešavaju

²⁰ Ibid., član 8

²¹ Ibid., član 9-10

²² Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2021. do 2025. godine „Moć znanja”, str. 4.

kompleksne probleme i pruže relevantne odgovore na društvene izazove iz svog delokruga rada,

- vodeće istraživače prepoznatljive na svetskom nivou,
- istraživačke timove sposobni da učestvuju u kompetitivnim projektima i stvaraju novo znanje, tehnologije i radna mesta i
- ubrzan razvoj inovativnih proizvoda/usluga zasnovanih na znanju i konkurentnih na globalnom tržištu.²³

Kako bi se željeno stanje dostiglo, Strategija predviđa jedan opšti cilj i pet posebnih ciljeva, kao i mere za njihovo ostvarivanje. Opšti cilj Strategije je da: Naučno-tehnološki i inovacioni sistem doprinosi ubrzanom razvoju Republike Srbije kroz unapređenje kvaliteta i efikasnosti nauke, tehnološkog razvoja i inovacija i dalje integracije u Evropski istraživački prostor. Opšti cilj će dovesti do željenog stanja postizanjem visokog kvaliteta istraživačkog kadra, naučnih rezultata i infrastrukture, efikasnim upravljanjem i upotrebom raspoloživih resursa, fokusiranim delovanjem u razvoju novih tehnologija, jačanju privrede i njene konkurentnosti, pružanjem relevantnih odgovora na društvene izazove radi povećanja socijalne kohezije i kvaliteta života i davanjem stručne podrške donošenju odluka na državnom nivou i komunikacijom naučnih znanja prema društvu u celini.²⁴

U svrhu ostvarenja opšteg cilja Strategije, definisano je pet posebnih ciljeva:

- Obezbediti neophodne uslove za dinamični razvoj nauke, tehnološkog razvoja i inovacija

²³ Ibid., str. 44.

²⁴ Ibid., str. 45.

- Povećati efikasnost korišćenja resursa naučnoistraživačkog sistema
- Negovanje vrhunskog kvaliteta nauke i tehnološkog razvoja i jačanje konkurentnosti privrede
- Fokusiranje istraživanja na društvene izazove i prioritete
- Jačanje međunarodne saradnje.²⁵

Za postizanje željenih ciljeva, Strategija definiše mere koje se po svojoj prirodi mogu podeliti na regulatorne, podsticajne, informativno edukativne, institucionalno upravljačko organizacione i mere koje daju mogućnost obezbeđenja dobara i pružanja usluga od strane nosilaca konkretnih aktivnosti.²⁶

ZAKLJUČAK

Koncept partnerstva u (visokom) obrazovanju nije pitanje isključivo zahteva, pojedinačnih potreba, stremljenja ili forme, već je to pitanje kontinuiranog procesa izgrađivanja odnosa kroz praksu zajedničkog delovanja.

Sistem obrazovanja je dugogodišnjom tradicijom institucionalno izgrađen sistem koji podrazumeva sistematski opredeljeno učenje i prenošenje znanja, koje ima bitnu socijalnu, ekonomsku i kulturnu dimenziju. Obrazovanje, shodno rečenom, ima ključnu ulogu u društveno-ekonomskom razvoju privrede i društva.

Savremeni trendovi u visokom obrazovanju su mnogobrojni i u teoriji se različito opredeljuju. Svakako valja pomenuti „preduzetničku

²⁵ Ibid., str. 46.

²⁶ Ibid., str. 63.

aktivnost univerziteta (na primer, kreiranje tehnoloških parkova, patentiranje i licenciranje, ugovorna istraživanja, kursevi i obuke, programi obrazovanja za odrasle, konsultantske odluke, blok grantovi za istraživanja, publikovanje rezultata istraživanja, obrazovanje visoko kvalifikovanih kadrova); studiranje na daljinu (*distance learning*) i elektronsko učenje (*e-learning*); kombinovano učenje (na primer, mogućnost učenja u zajedničkom prostoru-amfiteatar, laboratorija i na daljinu); mešovito učenje (kroz korišćenje novih informaciono-komunikacionih tehnologija); primena softverskih alata u procesu edukacije (kao na primer Project Management softver); proces internacionalizacije visokog obrazovanja (na primer Tempus projekati)²⁷.

Najveći programi Evropske unije koji se odnose na razvoj istraživanja i inovacija (na primer, Horizont projektni ciklusi) imaju za cilj da podstaknu i podrže saradnju obrazovanja i nauke, odnosno zajednički rad univerziteta i istraživačkih centara. Na nivou Evropske unije već godinama se neguje trend uzajamne podrške i saradnje nauke i (visokog) obrazovanja uz stav da ovakva partnerstva predstavljaju najmoćniji mehanizam za stvaranje inovacija, kao i celokupni održivi rast kako na nivou Evropske unije, tako i na nacionalnom nivou pojedinačnih država.

²⁷ Pejanović, R. (2014). Održivi razvoj i visoko obrazovanje, *Letopis naučnih radova*, vol. 38, br. 1, 5-18, str. 11-12.

THE IMPORTANCE OF MUTUAL COOPERATION OF SCIENCE AND HIGHER EDUCATION - LEGAL AND STRATEGIC APPROACH IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Abstract:

The development of modern society creates prerequisites for a more comprehensive development and improvement of education, culture, cooperation and partnership in all aspects of life and work, quality and integration relationship. Partnership is a concept that has certainly found its application in the field of education in general, as well as in the field of higher education. The concept of partnership in (higher) education is not only a question of demands, individual needs, aspirations or form, but rather a question of a continuous process of building relationships through the practice of joint action. At the level of the European Union, the trend of mutual support and cooperation of science and (higher) education has been fostered for years, with the view that such partnerships represent the most powerful mechanism for creating innovation, as well as overall sustainable growth both at the level of the European Union and at the national level of individual states. The Law on Science and Research of the Republic of Serbia defines that science and research as activities of special importance for the overall development of the Republic of Serbia, based on knowledge, experience and skills, together with higher education, are the drivers of economic and overall social development. Science and research in the Republic of Serbia are part of the international scientific, educational, cultural and artistic space. In the Strategy for Scientific and Technological Development of the Republic of Serbia for the period from 2021 to 2025,

"The Power of Knowledge", it was pointed out that science is an important component of the development of the Republic of Serbia, just like any other society. Technological progress, health, safety, education and national identity rest on the power of science to create, expand and apply knowledge, which determines the overall quality of life of citizens. The paper briefly reviews the concept of partnership in education as a value category and as a relationship model that encourages mutual cooperation and joint achievement of goals, and then analyzes the provisions of the Law on Science and Research and the Strategy of Scientific and Technological Development of the Republic of Serbia for the period from 2021. until 2025. "The Power of Knowledge" in the part that concerns the mutual relationship and importance of mutual support of science and higher education in Serbia.

Keywords: *Science, Higher education, Partnership, Law on Science and Research, Strategy of Scientific and Technological Development of the Republic of Serbia for the period from 2021 to 2025 "The Power of Knowledge"*

LITERATURA

1. Atlagić, M. (2010). Proces globalizacije i osnovne karakteristike srpskog narodnog karaktera, *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Prištini*, br. 40, 201-208
2. Bastiani, J. (2003). *Materials for schools: Involving parents, raising achievement*, Department for Education and Skills (DFES), United Kingdom

3. Bujišić, B. (2013). Obrazovanje, ljudski capital i razvoj. U: *Obrazovanje i razvoj* (ur. Veselin Vukotić, Danilo Šuković, Mirjana Rašević, Slobodan Maksimović, Vladimir Goati), Centar za ekonomska istraživanja Instituta društvenih nauka, Beograd, 104-109
4. Džunić, M. (2003). Globalizacija – tekući trendovi, faktori integracije, šanse i rizici, *Ekonomске teme*, vol. 41, br. 2, 99-105
5. European Commission (2007). Key Competences for Lifelong Learning: European Reference Framework
6. European Commission (2012). Digital Competence in Practice: An Analysis of Frameworks. JRC Technical Reports
7. Kaluđerović, J. (2013). Koliko je važno istraživanje u obrazovnom procesu. U: *Obrazovanje i razvoj* (ur. Veselin Vukotić, Danilo Šuković, Mirjana Rašević, Slobodan Maksimović, Vladimir Goati), Centar za ekonomska istraživanja Instituta društvenih nauka, Beograd, 95-103
8. Lee, R. (2004) Research and teaching: making – or breaking – the links, *Planet*, no. 12, pp. 9-10
9. Madžar, L. (2013). Politika visokog obrazovanja u Evropskoj uniji - preporuke za Srbiju. U: *Obrazovanje i razvoj* (ur. Veselin Vukotić, Danilo Šuković, Mirjana Rašević, Slobodan Maksimović, Vladimir Goati), Centar za ekonomska istraživanja Instituta društvenih nauka, Beograd, 133-141
10. McCullum, P. (2000). Six points of a partnership. *Journal of Staff Development*, vol. 21, no. 2, 39
11. Pavlović Breneselović, D. (2010). Partnerstvo u obrazovanju, *Andragoške studije*, br. 2, 123-138

12. Pejanović, R. (2014). Održivi razvoj i visoko obrazovanje, *Letopis naučnih radova*, vol. 38, br. 1, 5-18
13. Pocklington, T., Tupper, A. (2002). *No Places to Learn: Why universities aren't working*. Vancouver: University of British Columbia Press
14. Senić Ružić, M. (2015). Upotreba informaciono-komunikacionih tehnologija u obrazovanju – jedan od mogućih odgovora na obrazovne potrebe XXI veka. U: *Istraživanja i razvoj kvaliteta obrazovanja u Srbiji – stanje, izazovi i perspektive* (ur. Emina Hebib, Biljana Bodroški Spariosu, Aleksandra Ilić Rajković), Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Institut za pedagogiju i andragogiju, Beograd, 123-137
15. Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2021. do 2025. godine „Moć znanja” ("Sl. glasnik RS", br. 10/2021)
16. Šormaz, G. (2018). Implementacija menadžmenta u obrazovanju kao ključni faktor razvoja i efikasnosti obrazovnih institucija, doktorska disertacija, Univerzitet Privredna akademija, Fakultet za ekonomiju i inženjerski menadžment, Novi Sad
17. Zakon o nauci i istraživanjima ("Sl. glasnik RS", br. 49/2019)

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

37.014:327(497-15)(082)

НАУЧНИ СКУП "Балкан на Јахорини" (3 ; 2024 ; Јахорина)
Partnerstvo na putu ka efektivnom obrazovanju / III naučni
skup „Balkan na Jahorini 2024“, [Jahorina, 20. i 21. septembar
2024.] = Partnership on the road to effective education / III
scientific meeting "Balkan on Jahorina 2024" ; [urednik Ognjen
Bakmaz]. - Istočno Sarajevo - Sokolac : Visoka škola za uslužni
biznis, 2025 (Istočno Sarajevo : Print shop). - [22], 426 стр. :
илустр. ; 24 cm. - (Naučni skup "Balkan na Jahorini", ISSN 2831-
0667)

Тираж 100. - Стр. [19-22]: Uvodna riječ = Introductory word /
Ognjen Bakmaz. - Библиографија уз сваки рад. - Abstracts.

ISBN 978-99976-068-1-5

COBISS.RS-ID 141938689